

Opinnäytetyö AMK
Kuvataiteen koulutusohjelma
Maalaus
2012

Pete J. Koivunen

LUOVA TOIMINTA SISÄÄNKIRJOITETTUNA PERUSTARPEENA

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

Turun ammattikorkeakoulu

Kuvataiteen koulutusohjelma | maalaus

2012 | 27

Ilona Tanskanen, Taina Erävaara

Pete J. Koivunen

LUOVA TOIMINTA SISÄÄNKIRJOITETTUNA PERUSTARPEENA

Opinnäytetyöni puolustaa taidetta ja luovaa toimintaa kristinuskon ja raamatun pohjalta. Pyrin nostamaan esiin kuvataidealan koulutuksen ja -alan yleisesti herättämän angstin syitä, purkamaan tiettyjä myyttejä mm. taiteilijan ja kriitikon roolista yhteiskunnassa, taideteoksen suhteesta katsojaan, ja kristinuskosta, ja avaamaan kulttuurisidonnaista ennakkoluuloisuutta.

Käytän perusteina havaintojani kristillisen uskon näkökulmasta sekä sen kanssa yhtenevää lähdekirjallisuutta ja raamatullista ilmoitusta.

Raamattu auttaa ymmärtämään, että luovuutta on jokaisessa ihmisessä. Luovan toiminnan ei ole tarvitse olla maalausvälineen virtuositeettimaista hallintaa, vaan arkista lapsenkaltaista asennoitumista.

Kuvataiteilija ymmärretään ennakkoluulojen sekä stereotyyppien kautta. Taidekritiikki voi tukea stereotyyppiä, sillä taidekritiikki tulee ns. ylhäältä alas sille annetun auktoriteetin voimalla. Taiteen arvo ei ole yksiselitteisesti välineen hallinnassa, vaan taiteeksi nimittämisessä.

Taide hoitaa ja on terapeutista, mutta ei muuta todellisuutta odotetulla tavalla. Vaikka kuvataide pysyttäytyisi kerronnallisissa elementeissä, sen viesti ei todella toimi poliittisen ja kulttuurin hyvinvoinnin alkuvoimana, vaikka sillä onkin kosketuspintaa näihin. Sama pätee, vaikka viesti olisi kirjallisessa tai puheen muodossa. Näin on siksi, koska syntiinlankeemus vaikuttaa, ettei ihminen luota Luojaansa vaan luomuksiinsa. Luovan toiminnan koulutuksessa tulisi pyrkiä toteuttamaan omaa käsialaansa, eikä etsimään uusia tai vallalla olevia käsityksiä taiteen oikeasta muodosta. Kulttuurisidonnainen ennakkoluuloisuus ja itsensä vähättely luovan toiminnan alueella ruokkii taidekritiikin asemaa auktoriteettina.

ASIASANAT:

luovuus, kristinuskko, taideterapia, stereotyyppiat, taidekritiikki, jumalakäsitykset, taiteellinen lahjakkuus, Raamattu

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Fine Arts department | Painting

2012 | 27

Ilona Tanskanen, Taina Erävaara

Pete J. Koivunen

CREATIVITY AS A BUILT- IN BASIC NEED

This Thesis is a stand for art and creativity in general based on Christian doctrine and the Holy Bible. I aim to show the reasons behind the angst from arts in general and angst from visual arts education and try to defuse the myths about the role of artist and art critic in society, myths about the relationship between a work of art and the viewer, and myths added to Christianity.

My methods are my personal point of view as a Christian, the source material consisting of it and the Holy Bible.

Creativity is ability forthcoming to everyone and gospel gives understanding to the matter, though indirectly. An artist is understood through prejudice and stereotypes and art criticism can support this stereotype, although it is just a form of literature. The definition of art in short: Man creates from existent material and gives his work a name. Then and there it reveals something about what it is like to be an image of God. Art has a therapeutic side to it but it cannot reshape the world. Art's ability to communicate is limited. Art really does not function as a primal force to a political or cultural welfare, although it has its contact surface to both. Fallen man trusts his own creations, but not his creator.

Criticism can discourage the creativity in man. Feedback to an art student should guide one to use one's own handwriting and not someone else's. Culture bound prejudice and the human underrating himself in the area of creativity feeds the role of art critique as an authority.

KEYWORDS:

Creativity, Christianity, art therapy, stereotypes, art criticism, concepts of god, artistic talent, the Holy Bible

SISÄLTÖ

ALKUSANAT	5
1 JOHDANTO	6
2 LEIKKI	8
3 TAITEILIJAN ROOLIN TARKASTELUA	10
3.1 Kuvataiteilijan stereotypia	10
3.2 Ihmisarvo & taiteilijan arvo	11
4 TAITEEN MÄÄRITELMÄN RIITA	12
4.1 Ylilyövä taidekriitikki	12
4.2 Taiteeksi nimittäminen	13
5 TAITEEN KYKY JA KYVYTTÖMYYS KOMMUNIKOIDA	15
5.1 Särkynyt Jumalan kuva	18
5.2 Taiteen leipä vai Jumalan leipä ja Kandinsky	19
5.3 Lyhyesti tyylistä	22
6 KRITIIKKI PUREE TAIDETTA SEKÄ TAITEEN TEKIJÄÄ	23
6.1 Kriitikon auktoriteetti	24
6.2 Kriitikki terveestä näkökulmasta	26
LOPPUSANAT	27
LÄHTEET	29

ALKUSANAT

Luova toiminta on mielestäni perustarve. Jokainen ihminen siis tarvitsee ja jossain määrin toteuttaa tätä tarvetta, ei välttämättä öljyvärein kankaalle, vaan esim. improvisoiden soittimella, kirjoittamalla runoja ja pakinoita tai valokuvaten ympäristöään. Keskityn kuitenkin tässä kirjoituksessani taidetoimintaan, joka parhaiten ymmärretään kuvataiteen kautta. Taiteilija on tittelinsä ansainnut sillä, että hän palaa tähän toimintaan näennäisesti useammin kuin muut, eli pyrkii toteuttamaan kuvia tms. ammatikseen. Luova toiminta, taidetoiminta, on erityinen keino, jolla ihminen voi käsitellä omia tuntemuksiaan, epämääräisiäkin. Luova toiminta ei ole vain ammattitaiteilijoiden etuoikeutena, vaan kaikkien ulottuvilla. Valmistamaansa kuvaa katseleva ihminen katselee eräänlaiseen peiliin. Kuitenkaan tämä peili ei pura kaikkia solmuja, joita ihmisellä saattaa olla. Sillä on kommunikaatiokyky, mutta hyvin väärintulkittu sellainen. Katsoja ja teos — suhde on monimutkaisempi suhde kuin taiteilija ja teos — suhde.

Pyrin kirjallisessa opinnäytetyössäni käsittelemään niitä seikkoja, miten taide on hyvä asia ja vastaanotettavan arvoinen väline jokaiselle. Kerron myös tilanteista, jolloin luova toiminta kääntyy taakaksi ja ihmistä vastaan: kun taiteesta tulee huomaamatta idolin, palveluksen kohteen kaltainen. Tämän opinnäytteen aiheiden kautta toivon, että kuvataiteen kanssaopiskelijat, lähellä tai kaukana, voivat nähdä alan opiskelusta syntyvän ahdistuksen etäämmältä, saada sitä kautta itseluottamusta taiteelliseen työskentelyyn, nähdä kaiken luovan toiminnan myönteisemmin pois lukematta tervettä kritiikkiä, osaisivat erottaa taideteokseen kohdistuvan sekä persoonaan osuvan kritiikin toisistaan. Kaikkea tätä pyrin perustelemaan luotuisuuden käsitteellä: Ihmisen luovuus on Jumalan kuva meissä. Tärkeimmät työkaluni ovat Francis A. Schaeffer'in *Art and the Bible*, ja Daniel A. Siedell'in esseekokoelma *God in the Gallery: a Christian embrace on modern art*.

1 JOHDANTO

Läpi tekstin tuon esiin omia havaintojani taideopiskelijana, mm. miten kritiikki saattaa osua taiteilijan persoonaan tahattomasti, miten muiden miellyttämisenhalussa tehty työskentely on puuduttavaa ja miten opiskelijana on tärkeätä pitää tietyissä asioissa oma päänsä. Monessa kohdin toistan samoja käsitteitä ja aiheita, sillä kaikki nivoutuvat toisiinsa. Taiteen opiskelu, ennakkoluulot, omien ja toisten odotusten täyttämisen aikaansaama ahdistus on kuin verkko, jonka jokainen lanka on useasta kohdasta solmittu toiseen lankaan. ”Yleinen taiteilijuus” on ns. mielenosoitus huuto, kuitenkin varovainen sellainen, jota käytän siinä yhteydessä, kun rohkaisen jokaista luovaan toimintaan, ja tahdon alentaa rimaa, jota esim. taiteilijanerona myytti pitää ihmistä korkeammalla ja kiillottaa kauhukuvaa, jota boheemierakon stereotypia pitää yllä. ”Leikki” on käyttäytymistä, josta yritän sekä erottaa terveen leikin merkit, että missä sijaitsee sairastuttavan kohtuuttomuuden rajapyykki.

Alkuun puolustelen lyhyesti ihmisen leikkisyyttä ja sen terveyden edistävää puolta.

Toinen luku käsittelee, mitä odotuksia ja ennakkoluuloja kulttuurimme säilyttää kuvataiteilijan (elävän ja kuvitellun) niskaan ihailullansa.

Kolmas luku käsittelee, ilman taidehistoriallisia esimerkkejä, taiteen leiman arvottavan luonteen ongelmaa, taidevihan kaksipiippuista luonnetta sekä Taiteeksi nimeämisen erityistä luonnetta: Kun ihminen nimeää luotuja, hän elää todeksi sitä piirrettä, jonka Jumala antoi meihin itsestään.

Neljännessä luvussa pyrin muutamien esimerkein havainnollistamaan taiteen kommunikaatiokyvyn rajat, ja miten ilmenee taiteen kyvyttömyys todella kommunikoida, sekä valotan, miten syntiinlankeemus liittyy edellä mainittuihin seikkoihin. Kuriositeettina otan esimerkkitapaukseksi osan Kandinskyn kirjasta Taiteen Henkisestä sisällöstä, ja tutkin miltä kohdin Kandinskyn tapa ajatella on yhtenäinen kristillisen opin kanssa. Lopuksi lyhyt alaluku, jossa pyrin osoittamaan, ettei taiteen tyyleissä ole oikeata tai väärää tapaa.

Viides luku tutkii, kuinka taidekritiikki osuu tahattomasti teoksen lisäksi myös sen tekijään. Uskon että syyt piilevät yleisessä ymmärryksessä siitä, kuinka taide kommunikoi ihmisten kanssa, sekä kriitikon auktoriteetin ongelmallisessa luonteessa.

Tämä opinnäyte perustuu evankelis-luterilaiseen uskooni, ja saa aiheensa siitä, miten katson maailmaa, mm. lähimmäistä, itseäni ja kuvataiteen koulutusta uskoni silmin. Koska kristillinen vakaumukseni on oleellinen osa tätä opinnäytettä, haluan avata tässä, mitä uskoni minulle merkitsee. Uskon rakastavaan, iankaikkiseen ja armolliseen kolmiyhteiseen Jumalaan: Isään joka rakastaa täydellisesti jokaista luomaansa ihmistä, Jumalan Poikaan, Nasaretilaiseen Jeesukseen, joka on Kristus, joka syntyi Neitsyt Mariasta, sovitti jokaisen ihmisen rikkomuksen, voitti synninturmeluksen vallan, itse kuoleman ja ihmisen sielun vihollisen saatanan, jotta jokaisella ihmisellä olisi sovinto Isän kanssa ja iankaikkinen elämä Jeesuksessa Vapahtajassa. Uskon Pyhään Henkeen, joka on Herran Henki, kaikkialla läsnä, ja joka yksin lahjoittaa jokaiselle armahdusta pyytävälle ihmiselle uskon, jossa Jeesus itse kulkee jokaisen uskovan vierellä, ja joka opettaa ihmisille, mitä Raamatussa sanotaan, on itse Viisaus ja Lohduttaja. Uskon että Raamattu on elävän Jumalan ilmoittamaa sanaa, jonka profeetat ovat kirjoittaneet ja jossa Isä ilmoitti Poikansa tulemisesta ennen Jeesuksen syntymistä ja jonka jokainen lupaus toteutui Jeesuksessa Kristuksessa. Ylösnousemuksessaan Jeesus lahjoitti Pyhän Hengensä kaikille uskojille ja nousi Jumalan oikealle puolelle, rukoilee Isää puolestamme ja on sieltä luvannut kerran tulla noutamaan kaikki ne, jotka uskossa luottavat hänen rakkauteensa ja Herruuteensa.

Jumalan voiman vaikutuksia on monenlaisia, mutta hän, joka meissä kaikissa kaiken vaikuttaa, on sama. Hän antaa Hengen ilmetä itse kussakin erityisellä tavalla, *yhteiseksi hyödyksi*. (1. Kor. 12: 6-7)

Kaikki, minkä Jumala on luonut, on hyvää, eikä siitä tarvitse hylätä mitään, kun se otetaan kiittäen vastaan. (1. Tim. 4: 4)

2 LEIKKI

Luotuisuuden ymmärtäminen, eli että luova toiminta on meihin sisäänkirjoitettu piirre, että ihminen on luotu Jumalan kuvaksi, vaikkakin ihminen on tästä kuvasta langennut, helpotti itseäni monella tapaa jatkamaan opintojani, pitämään piirtämistä, maalaamista jne. taas mielekkäänä, ja näkemään taiteilijan ammatin, ei niinkään tuiki tärkeänä, mutta terveellisemmästä perspektiivistä. Leikki on käyttämäni käsite, joka madaltaa taiteilemisen kryptistä painolastia, ja samalla verottaa taiteilijan tarpeetonta auktoriteettia. Leikkisän luonteen tunnistaminen ihmisessä kuin ihmisessä myös auttaa erottamaan ammattitittelin ”taiteilija” ja ihmisen toisistaan, sillä ammatti ja persoona sekoittuvat mielikuvissa sekä ennakkoluuloissa toisiinsa luoden vahinkoa.

Maalaamisen ei tarvitse olla tietyn yhteisön erityisoikeus, koska leikki, taidetoiminta, ilmentyy arkisempaan toimintaan, jolla lisäksi on todistetusti terapeutin vaikutus. Sairaanhoidon ammattilaiset ovat erinäisissä tutkimuksissa vastanneet, että he kokevat kuvataiteen sijoittamisen sairaalaympäristöön sekä kuvien tekemisen eheyttäväksi, potilaiden sekä myös oman työkykyisyytensä puolesta. Myös taiteilija voi kokea omat työnsä hoitaviksi ja terapeutisiksi (Juhantalo 2007, 37). Luovan toiminnan perustarpeen toteuttaminen, leikkisyys, johon saa paneutua, jos kärsivällisyys antaa periksi arjen vaatimusten keskellä, on paljon arkea läheisemmin ilmaistu kuin käsite taide. Leikille tuo kuvaus ”vaikuttaa terapeutisesti” on turhan erityinen ja etäinen leikin arkiselle luonteelle. Jos joku tuntee esim. tarvetta maalata taulun mutta suhtautuu tarpeeseensa turhanpäiväisenä leikkinä, hän voi ”luovan toiminnan” sekä luotuisuuden perspektiivillä toteuttaa tarvettaan ja välttää pelkoa saavansa ”terapian tarpeessa” -leiman. Näin muuttuu näkökulma leikkiin, joka saattaa näyttäytyä persoonassa lapsellisena käytöksenä, mutta näyttäytyy leikin ja luotuisuuden näkökulmasta sisäänkirjoitettuna, luonnollisena kykynä ja tarpeena.

Jos taiteilu onkin regressiota, niin tuota taantumista ei tule ymmärtää defenssin kaltaisena, vaan lapsenkaltaiseen luovuuteen antautumisena. Charles-Augustin

Sainte-Bauven kirjoitti anekdootin: ”Jokaisen ihmisen mukana syntyy runoilija ja taiteilija, joka kuolee nuorena ja jonka tilalle sitten astuu aikuinen.” Tosiaan luovuus ja vapaus ovat huipussaan lapsilla. Tämä puoli ihmisessä kuolee, kun maailma kolhii meitä kasvaessamme. Aikuinen saa vastaansa aina uusia vaatimuksia.

Kuvataiteen, kuvanveiston, runoilun tms. luovuuden toteuttamisen tarpeita on yhtä monia kuin on ihmisiäkin. Esim. Yksilö palaa luovan toiminnan pariin koska se huojentaa hänen oloaan, hän saa luovan toiminnan välineellä käsiteltyä asioitaan, joihin muut välineet eivät yllä, se on hänelle itselleen luontevaa ja osittain hänelle itselleen huomaamatonta ajanvietettä. Kuva saattaa olla parempi väline omien ajatusten käsittelyyn kuin puhe tai kirjoitettu teksti. Jokainen persoona on tavallaan taiteilija ja Jumalan silmissä taideteos, joskin rikkinäinen. Luovuus ja siitä nauttiminen ei siis ole, kuten Freud asian ilmaisi, minkään tietyn ihmisryhmän erityisominaisuus, vaan ominaisuus jokaisessa ja jokaisen käsillä. Tarja Pitkänen-Walter kirjoittaa lapsenkaltaisesta leikkisyydestä ’tyhmänä kuin maalari’ – olotilana”:

Tällainen ”tyhmänä kuin maalari” – olotila tarkoittaa hetkellistä vapautusta ennalta tiedettyjen näkökulmien rajoituksista: rentoutumista ja hellittämistä. ”Tyhmänä kuin maalari” – olotila poikkeaa olennaisesti siitä suorituskeskeisestä, tarkoituksellisesti rajatusta, pinnistelevästä tarkkaavaisuudesta, joka on maksimaalisen aistiärsyketulvan aikakaudella tavanomainen havaitsemisen tapa. Suorituskeskeinen tarkkaavaisuus liittyy modernien periaatteiden mukaiseen yksilön valjastamiseen taloudellisen kasvun yhteiskuntaan, suorittamisesta ja ärsyketulvasta irrottautuminen osoittaa toisensuuntaiseen ihmisenä olemisen pyrkimykseen. (Pitkänen-Walter 2006, 53.)

Tämä ”toisensuuntainen ihmisenä olemisen pyrkimys” on juuri sitä, mihin Jumala meitä kutsuu, ja samalla se on Jumalan kuvan kaltaisuuden todeksi elämistä, uskoo ihminen tähän tai ei. Jumala ei erottele luotujaan.

3 TAITEILIJAN ROOLIN TARKASTELUA

Toiset ihmiset luovat kuvia useammin kuin toiset, heitä kutsutaan taiteilijoiksi, jotta heidän roolinsa yhteisössä tulisi julki. Kun käy niin, että taiteilijan teos onnistuu tunnistettavasti käsittelemään yhteisölle olennaisia tai pinnalla olevia mielenkiinnon kohteita, tämä kulttuurin oman kontekstin ilmaiseminen auttaa useata yhteisön yksilöä siinä keskustelussa, jota katsoja käy taideteoksen kanssa. Jos yksilö onnistuu myös toisessa ajan ja paikan kontekstissa luomaan uudelleen lähellä tai kauempana sijaitsevaa yhteisöä kiehtovia teoksia, häntä kutsutaan lahjakkaaksi ja onnistuneeksi taiteilijaksi. Häntä voidaan kutsua kunnianhimoiseksi, koska ulkopuolelta näyttää siltä, että häntä repivät vaatimukset, jotka hän on itse itselleen asettanut. Saattaa kuitenkin olla niin, että pyyteetön luova leikkijä herättää mielenkiintoa yleisesti, koska leikin ja luovan toiminnan tarve on jokaisella. Onnistunut taiteilija ei mielestäni ole onnistunut "viestin välittäjänä", vaikka katsojakunta saattaakin olettaa niin, koska taiteilijan teos / teokset ovat herättäneet mielenkiintoa. Läpilyönnin liikevoima piileekin pyyteettömyydessä, rehellisessä ihmisen käsialassa, leikinomaisuudessa, joka ei pyydä itsessään hyväksyntää, vaan kiehtoo yleisesti jokaista luovan toiminnan kaipuuta kokevaa ihmistä.

3.1 Kuvataiteilijan stereotypia

"Kärsivän taiteilijan myytti on niin laajalle levinnyt, että siitä on tullut tavanomainen taiteilijan julkisivu ja kunniamerkki, jolla todistetaan luovan ilmaisun vakavuutta. Tämän kaiken keskellä kukaan ei myönnä, että asioiden tekeminen on hauskaa. Taiteilija leikkii tehdessään työtä. (Cameron 1999, 162.)

Luovan toiminnan julkisia tuloksia saa tarkastella skeptisesti ja terveellä järjellä, ettei *ammatti*taiteilijan roolia havittelevia tulisi liikaa siinä uskossa, että maailma muuttuisi mielenkiintoa herättävien kuvien avulla. Onneksi taidekoulutuksen piirissä on monia pettyneitä opiskelijoita, kyynisesti ilmaistuna. Tarkoitin että nämä pettyneet voivat pettymyksestään todeta ja olla itse eläviä esimerkkejä muille, että "taide" on liian jäykkää ollakseen ponnahduslautana henkiseen hyvinvointiin. Boheemin taiteilijan stereotypia on ikävä kyllä todellinen. Kärsivä

rikkinäinen ihminen on kyllä taiteen äärellä hyvän lääkkeen äärellä, joka auttaa ihmistä oppimaan itseään. Kärsivä ihminen on ahdistuksessaan ns. rehellinen, kun hän etsii auttajaa ja lääkettä, ja joskus kärsimys saattaa näyttäytyä luovan toiminnan lähteenä. Näin ei kuitenkaan ole, vaan taide, luova toiminta, on ihmiselle luontaista ja huojentavaa. Luovuuden lähde itse vastaa sydämen kaipuuseen, auttaa ihmistä pulputen luovuutta.

Kärsimys ei ole taiteilijalle välttämättömyys, vaikka monelle kärsivälle taide on välttämättömyys selvitä henkisesti (Jokela 2010, 33.).

Ammattitaiteilijan roolin ihannointiin tulee suhtautua varauksella, sillä kun ammatti ja persoona sulautetaan yhteen myyttilliseksi taiteilijaneroksi, syntyy juuri tämä ajatus, että taiteilija olisi toisenlainen kuin muut ihmiset.

On työlästä erottaa minuus ammattilais-identiteetistä (Jokela 2010, 44.).

3.2 Ihmisarvo & taiteilijan arvo

Ammatti tulee erottaa persoonasta, koska kummallekin osapuolelle kuuluu erilainen kunnioitus sekä arvostus: Taiteilijan ammatti saa arvostusta ja kunnioitusta työnsä tuloksista, eli ansioistaan, mutta jokaiselle persoonalle kuuluu arvo ja kunnioitus ihmisenä, joka on arvo, jota ei saa mitata ammatin ansioilla tai millään muullakaan mitalla. En tarkoita, että taiteilijan ammattia tulisi välttää kuin ruttoa, vaan ettei taiteilijan ammattiin tule suhtautua välineenä, jolla ratsastaa kohti yhteiskunnallista utopiaa. Historia todistaa kuinka käy, jos yhteiskunta yrittää valjastaa taiteen omien pyrkimystensä ratsuksi, ja yhtä suuri suru syntyy, jos taide pyritään poistamaan yhteisöstä leimaamalla taiteen rappioituneena. Taide on olennainen osa ihmistä, ja ihminen voi pahoin, jos se otetaan häneltä pois tai leimataan vääräksi. Muistutankin lukijan mieleen tässä ensimmäisen luvun, jonka tarkoitus oli rohkaista tarttumaan luovuuteen heti eikä työntämään sitä syrjään, kunnes taiteilijan tutkinto on suoritettuna. Taiteilija on kyllä tarpeellinen yhteisössä, mutta tarpeellisempaa on nähdä, että yhteisö koostuu luovista ihmisistä.

4 TAITEEN MÄÄRITELMÄN RIITA

Taiteeksi nimeäminen ei ole ongelmattonta, vaikkakin vaivatonta. Tuo leima omaa painolastinsa, taiteen arvoleima on kuin vahva mielipide, jonka julkilausunut persoona voi piiloutua länsimaissa tunnustetun taiteen arvon truismin taakse. Taiteen arvon kyseenalaistajat ammutaan alas taidehistorian tai nykytaiteen tuntemuksen auktoriteetilla. Taidekriitikon julkinen rooli on evätty jokamieheltä ja omittu instituutioiden norsunluutorniin. Tämä lisää taidekriitikon auktoriteetin problemaa, sillä taidekriitikko, joka taistelee asemastaan instituution puolesta, käyttäytyy kuin hän riistäisi sananvapauden. Tämä ongelma herättää barrikadeille nousua, jossa moni uusi äänitorvi kompastuu vähäiseen nykytaiteen tuntemukseensa. Tällainen äkäinen rintama painaa helposti lokaan koko taiteen turhanpäiväisenä ja mielellään osoittaa taiteen naurunalaiseksi ja arvottomaksi. Sananvapaus kuuluu ihmiselle, ei instituutiolle. Lyhyesti: taiteen mitalinantajan roolia ei saa omia itselleen, koska siitä syntyy selvä riita. Tuossa riidassa sekoittuvat huudot sekä inhimillisen sananvapauden puolesta että taiteen instituutioiden autonomisuuden puolesta. Riidan seasta ei kuulu ihmisen itseisarvon tai luovuuden puolustusta.

4.1 Ylilyövä taidekritiikki

Uutiset taiteen kentältä voivat toisinaan herättää närkästystä, jonka herättämä tarpeellinen kritiikki vaihtuu helposti tarpeettomaan ivailuun. Samassa saattaa tulla ivatuksi myös luontainen perustarve, luovuus, arjen ohessa tapahtuva leikki. Taiteen inhoaminen on problemaattista silloin, kun nykytaiteen ilmiöihin perehtymätön henkilö toteaa, että taide on ansainnut siihen kohdistuneen närän. Närkästys on silloin perusteltua, kun taidetta arvostellaan sen idolinkaltaisuutensa takia. Kuitenkin tuo kiivas kritiikki helposti osuu kokonaisuuteen. Syyt saattavat olla siinä, että vapaa leikki onkin kohtuutonta käytöstä kauniisti puettuna. Koska luovan toiminnan tavoissa ei tahdota tunnustaa rajoja ja moraalisten sääntöjen ylittämistä kutsutaan kyseenalaistamiseksi, on luova toiminta ajautunut kohtuuttomuuteen. Kohtuuttomuus "taide" -otsikon alla on kuin suuri eläin, josta Simone Veil

mainitsee, verratessaan diktatuurisysteemiä yhteisön vastustajaksi. "...onko kaikki luovuus ja taide yksiselitteisesti parantavaa" (Jokela 2010, 33.).

4.2 Taiteeksi nimittäminen

Taiteen arvokkuus on siinä, että se on ihmisen luomaa ja nimeämää. Aina taiteilijan ei tarvitse itse valmistaa teostaan, vaan pelkkä nimeäminen, taiteeksi leimaaminen, arkikäytöstä erottaminen, riittää (ready-made). Taide, luova toiminta, on ihmiselle luontaista käyttäytymistä, ja on siksi arvokasta. Taideleiman luonne mörkönä näkyy, kun sitä käytetään mitalina, jolla korotetaan yksittäinen taideteos erilleen muista teoksista ja jätetään muut teokset vaille taiteen nimeä.. Esim. lause: "Tämä on taidetta." sisältää ajatuksen, että toinen luova toiminta olisi jotenkin ala-arvoisempaa, jos se ei saa taiteen tittelä. Termi taide arvottaa. Taiteella ei kuitenkaan ole ulkoisia kriteerejä, sillä niistä pyritään heti irti, jos joku yrittää määritellä niitä. On kuin olisi sanomaton sopimus: Taide on ylevä eläin, jota ei saa laittaa edes ajatuksiensa häkkiin. Taiteen käsitteen arvoasema on länsimaisessa kulttuurissa kuin truismi. Taiteesta puhutaan, mutta sen arvoasemaa ei kyseenalaisteta. Paljon puhuminen peittää allensa yksinkertaisen kysymyksen.

Kun jokin asia nimitetään taiteeksi, niin voiko tätä kumota? Taiteeksi nimeämistä voi verrata Aatamin tehtävään paratiisissa, kun Aatamin tuli nimetä kaikki Luojan luomat olennot. Että luotu nimeää jonkin luomansa, on prosessi, joka auttaa ymmärtämään, mitä tarkoittaa olla Jumalan kuva. Jumalan kuva, eli ihminen, toisin kuin Jumala itse, luo valmiista olevaisesta ja vasta sitten antaa sille nimen. "Taide" on siitä hankala nimi, koska se herättää lukemattoman määrän vahvoja ennakkoluuloja, sillä niin moni asia voi nyt lukeutua taideotsikon alle. Sillä on painolasti. Yhteisymmärrystä tai yleiskuvaa taiteesta tavoitteleva keskustelu saattaa tahattomasti korostaa "taiteen" epämääräisyyttä ja tehdä siitä etäisemmän käsitteen. Taiteen sisällön määritelmä on kuin saippuaa. Mielestäni *luovan toiminnan yleisen tarpeen* sekä *Jumalan kuvan* käsitteen huomioiminen auttaa, jos ei niinkään tarttumaan tähän saippuaan, niin päästämään irti siitä tarpeesta, että "taide" tulee saada käsiteltyä

konkreettiseksi. Samalla saa etäisyyttä riidasta, jossa saatetaan kiistellä, voiko se ja se projekti tai tämä esine tai haju saada "taiteen" arvon. Jos *luovan toiminnan tarpeen* käsitteen tunnustaminen yleistyy, voi taiteen tulkinta jonakin ulkoisena epämääräisenä instanssina näyttäytyä tarpeettomana.

Taide ja luova toiminta ovat käsitteinä nokikkain siinä mielessä, että epämääräinen ja kiehtova "taide" tavoittaa paremmin suuremman yleisön mielenkiinnon (kuin truismi) toisin kuin "luovan toiminnan tarve", joka kalskahtaa leikkimiseltä. Se saattaa herättää myös närää juuri sen takia, koska se vihjaa, että luova toiminta on sisäänkirjoitettu piirre, ja "sisäänkirjoitettu" vihjaa ulkopuolisen kirjoittajan olemassaoloon. Kuitenkin tällä sisäänkirjoitetun luovan toiminnan tarpeen ymmärtämisellä voi katsella etäämmältä taiteen painolastin problematiikkaa.

5 TAITEEN KYKY JA KYVYTTÖMYYS KOMMUNIKOIDA

Taideteos ei todellisuudessa kuvaa elämää vaan katsojaansa (Oscar Wilde, *Dorian Gray'n muotokuva*.1891, 6.).

Tavoittavuuteen pyrkivä taideteos katsotaan usein epäonnistuneeksi, koska se ei muuta kulttuuria, jossa se esitetään, tai todella tavoita ympäristönsä yleisöä. Asian syy piilee, että ns. suora taide, jopa lukemalla ymmärrettävä kehoitus toimia, törmää ihmiseen joka ei tahdo muuttaa käyttäytymistään ja tunnustaa virheitään, vaikka ymmärtää että on omalta osaltaan yhtälailta vastuussa yhteiskunnassa, kuin kuka tahansa ja ettei henkilökohtaiselle parannukselle ole mahdottomia esteitä. En korosta tässä pelkästään sitä, että taideteos sekä katsoja -suhde ei kykene välittämään taideteoksen luoneen taiteilijan tarkoitusperiä eli kommunikoimaan siinä mielessä kuin kulttuurissamme toivotaan, vaan korostan, että katsoja kyllä näkee, kuulee tai lukee syyn tapojensa parantamiseen, mutta kapinoi silti vastaan. Tämä monimutkainen asia avautuu suurilta osin tutkimalla, miten syntiinlankeemus rampauttaa ihmistä, josta lisää seuraavassa luvussa. Sitä ennen muutama asia taiteen historiasta ja sen nykyilmiöistä.

Art is not a visual illustration of a truth, idea, thought, or worldview *already formulated*, cloaked in aesthetic form, and then "sent" to the receiver. Truth, an idea, a thought, or even a worldview emerges through the relationship between the viewer and the work, which cannot be limited and defined by the intentions of the artist, even though the artist's intentions (conscious or not) are the impetus of the work. Artists make art not because they have knowledge they want to "express" but because they want to discover or learn something through the practice of art. Communion and contemplation, then, are disciplines not merely for viewers but also for artists as they make their work. (Daniel A. Siedell, *God in the gallery*. 2008, 161.)

Taide ei ole totuuden, idean, ajatuksen, tai valmiiksi muotoillun maailmankatsomuksen kuvittamista, vaatettamista esteettiseen muotoon, joka sitten "lähetetään" vastaanottajalle. Totuus, idea, ajatus tai jopa maailmankatsomus tulee ilmi katsojan ja teoksen välisessä suhteessa, jota ei voi rajoittaa tai määritellä taiteilijan omat tarkoitusperät, vaikka taiteilijan tarkoitusperät (tietoiset tai tiedostamattomat) ovat teoksen alku- ja liikevoima. Taiteilijat eivät tee taidetta, koska heillä on tietoa, jota he haluavat "ilmaista", vaan koska he haluavat tutkia ja oppia jotain taiteen tekemisen kautta. Siten kanssakäynti ja pohdiskelu eivät ole yksinoikeutetusti katsojan opinaloja, vaan myös mukana taiteilijan työskentelyssä. (kirjoittajan suomennos)

Uskon, että taideteos ja taiteen tekeminen on ihmisen tapa tavoitella toista

ihmistä, totuutta ja hyvyyttä sekä osoittaa johonkin itselle tuntemattomaan, ja myös pyrkimystä ohjailta katsojan tekemiä johtopäätöksiä. Mutta kun tämä hyvältä ja totuudelta näyttävä taide alkaa hallita ihmisen elämää niin, että hän ei saa siitä tarpeekseen ja hän tuntee, että hänen on uhrattava itsestään paljon edetäkseen valitsemallaan tiellä, silloin siitä on tullut väärä idoli, joka orjuuttaa palvojaansa. Taideteos ja taide ylipäättään voi helposti kääntyä palvonnan kohteeksi. Uskonnollinen käytös tulee herkästi julki ihmisessä. Tämä tarve suorittaa paljon taiteen saralla ja uhrautua sille verhoaa itsensä jalolla pyrkimyksellä, joka on ihmisten ja maailman muuttaminen. Tämä tietty utopia saa alkunsa konstruktivismiin kanssa yhtäläisestä avantgarde-maailmankatsomuksesta. Avantgarde-maailmankatsomuksen käsitettä avaa esim. poliittisen taiteen pyrkimys löytää kuva, muoto esitystapa tms., joka kommunikoi katsojalle viestiään niin, että katsoja vuorostaan reagoi kuvaan toimimalla kyseisen esitetyn viestin pohjalta. Siedell päättelee:

T.J. Clark suggests that “abstract art, right from the moment of its inception in and around 1914, was haunted by a dream of painting at last leaving the realm of convention behind, and attaining immediacy.” This kind of immediacy is not exclusively the province of abstraction but part of the larger modernist and avant-garde project. (Siedell 2001, 47.)

T.J. Clark väittää, että “abstraktia taidetta, aivan alustansa asti (suunnilleen vuodesta 1914), on kummitellut unelma, unelma jossa maalaaminen vihdoinkin jättää yleisen käytännön taakse ja saavuttaa välittömyyden”. Tämänlaatuinen välittömyys ei kuulu yksinomaan abstraktin taiteen piiriin vaan on osa suurempaa modernistisen sekä avantgardismin hanketta. (kirjoittajan suomennos)

Lukijan ei tule luulla, että abstrakti ja moderni taide olisi itsessään väärin, mitä tulee ulkoisiin asioihin, vaan kritiikkini koskee perustavaa avantgardistista maailmankatsomusta, joka voi olla minkä tahansa taiteen suuntauksen takana, myös realistisen, kubistisen jne. Poliittinen taide pyrkii myös nousemaan julkisen keskustelun aiheeksi, ja tätä kautta muokkaamaan kulttuuria. Jos kuva ei saa toivottua reaktiota aikaan, sen katsotaan epäonnistuneen. Entä se mahdollisuus, että tietynlaisen ”viestin välittäminen” ja ”toimintaan kannustaminen” tässä mielessä onkin mahdotonta syntyneen ja hyvää vastaan kapinoivan ihmisluonnon takia? Taide - lehden julkaisemassa artikkelissa *Poliittinen taide harvoin muuttaa mitään* Teemu Takatalo lausuu havainnoivasti Kreikan valtion Nykytaiteen Museon näyttelystä *Politics of Art*.

Samalla hänen kirjoituksensa on hyvä esimerkki siitä, miten taiteelta odotetaan jotain suurta, ja kun sitten mitään suurta ei tavoiteta, syytetään taidetta:

Näyttelyn sisältö ei vaikuta niin hedelmälliseltä kuin sen tema, taiteen politiikka, jossa näen huutavan tarpeen puhaltaa aikalisän strategista keskustelua varten. *Politics of Art* paljastaa *poliittisen taiteen kriisin*: taide ei lähesty politiikkaa muutosvoimana. Sen sijaan se paljastuu globaalien vääryyksien konservoijaksi ja konfliktien olemassaolon toteajaksi. (Takatalo 2011, 27.)

edellä päin Takatalo jatkaa:

Vai voidaanko viimein tunnustaa poliittisen taiteen tappio. Tämä on niin ilmeistä, että välillä ihmettelen kenen puolella poliittisia aiheita työstävät taiteilijat oikein ovat. (Takatalo 2011, 28.)

Takatalo huomaa taiteen epäonnistuneen, mutta sen sijaan, että huomaisi syyn olevan ihmisen haluttomuudessa Takatalo pääättelee, että vain taide on huonoa tai taiteilijat huonoja tai kokonaan väärällä puolella. Ajatus jättää mahdollisuuden auki, että jossain vielä on olemassa, tai vasta tekeillä hyvää poliittista taidetta, joka saa ihmiset liikkeelle. Takatalo osittain yhtenee argumenttiini taiteen kyvyttömyydestä kommunikoida, kuvatessaan poliittista taidetta länsimaisen elämäntavan pienenä katharsiksena. Lausahdus kyynisytydessään osuu todellisuuteen, että todellista katharsista etsitään taiteen ”viestistä”, sen muutosvoimasta. Surullista on se, että Takatalo tuskin on ensimmäinen joka on tuskastunut siihen, kuinka pientä ja vajaata tuo puhdistus on. Silloin mennään harhaan, kun taiteesta tulee ihmisen hengellisen etsinnän ainoa tai eniten käytetty kompassi.

Aikaisemmin esitin taiteen terveelliset puolet ja kuinka taiteellinen toiminta on meihin sisäkirjoitettua. Taide siis on tavallaan hengellisesti mielekästä ja luonnollisuudella perusteltua, mutta tämä ei ole koko kuva. Luonnollisuudessa on synnin tahra, joka estää ihmistä näkemästä omaa parastaan.

"Kaikki on minulle luvallista" - mutta kaikki ei ole hyödyksi. "Kaikki on minulle luvallista" - mutta en saa antaa minkään hallita itseäni. (1. Kor. 6:12)

Jo Kandinsky, kirjassaan *Taiteen Henkisestä sisällöstä* lausuu: ”Nälkäiset sielut poistuvat nälkäisinä”. Kandinskyn lause tunnustaa samassa lauseessa sekä tuon katharsiksen etsinnän galleriasta, että kuinka tuon etsinnän jälkeistä pettymystä on kärsitty jo yksi maailman sivu. Avaan siis tässä taiteen

kaksipiippuisuutta: kuinka taide yhtäällä näyttäytyy hengellisesti perusteltuna mutta toisaalla hengellisesti harhaanjohtavana. Kyky luoda olevaisesta on lahja mutta katoava lahja. Totta on että taiteen katharsis on todella pieni ja katsojalle jää nälkä. Mutta onko syy ruokkijan eli taiteilijan? Onko galleriassa sittenkään kunnon ruokaa, kun sieltä lähdetään kuitenkin nälkäisenä? Gallerioiden leipäjonoa ylläpitää kuitenkin tuo hengelliseksi ravinnoksi havaittu taide.

The quest for aesthetic immediacy has haunted modernist and avant-garde art since the beginning, and this quest has been identified with a desire for spiritual immediacy (Siedell 2008. 49.).

Esteettisen välittömyyden etsintä on vaivannut modernia sekä avantgarde taidetta alusta alkaen, ja tämä etsintä on tunnustettu sisältävän hengellisen välittömyyden kaipausta (kirjoittajan suomennos).

5.1 Särkynyt Jumalan kuva

Kristillinen oppi opettaa että ihminen on Jumalan kuvaksi luotu, mutta synnin takia rikkiäinen sellainen. Tämä tarkoittaa, että meissä on samoja ominaisuuksia kuin Jumalassa, joita emme kuitenkaan käytä lähimmäistemme hyväksi. Tässä oppi ei tarkoita suoranaisesti ulkonäöllisiä piirteitä. Asian havainnollistamiseksi voit katsoa itseäsi peilistä: näet kuvasi, ja se tekee samoja asioita kuin sinä, mutta se et ole sinä, se on hyvin puutteellinen heijastus, mutta sinä yhtäläillä, ja silti näiden välillä on selvä ero. Mooseksen ensimmäinen kirja kertoo kun ihminen luotiin ihmiseksi, mutta ihminen tahtoi olla Jumalan kaltainen ja silloin luodun yhteys luojaansa sekä myös tämä ehjä kuva särkyi. Mitä tapahtui, ei ollut pelkästään että ihminen erotettiin Jumalasta kapinansa takia. Sitä, mitä ihminen oli alussa, ei enää ole. Ihminen ei siis ole armon ajassa tyytyväinen asemaansa, ammattiinsa, lähimmäisiinsä, omaisuuteensa, itseensä, Jumalaansa tai Hänen tarjoamaansa sovintoon, eli olemaan ihminen, vaan ihminen edelleen tavoittelee täyttämään itse sitä aukkoa sielussaan, minkä vain yhteyden palauttaminen Luojaan voi täyttää. Tällainen hengellisen tyhjiön täyttäminen ilmentyy esim. taiteen todella syvällisenä ihailuna. Silloin taide on Jumalan paikalla. Ihmisen tulee ymmärtää rikkinäisyytensä ja tunnustaa kapinansa, hyväksyä Jumalan tarjoama sovinto, Sovittajan sijaiskuolema, jonka hinnalla Jumala lupaa unohtaa ihmisen kapinan,

jos hän tähän sovintoon tarttuu, ja sitten tässä uskossa opetella antamaan Jumalan ottaa paikkansa ihmisen elämässä. Tämä on oleellista tietoa, joka auttaa ymmärtämään, miksi sanomme taiteen epäonnistuneen ja samalla kaipaamme sen pariin toistuvasti. Ja myös miksi luova toiminta osoittautuu olevan niin suuri lääke, mutta luovan toiminnan tulosten ylivoima pahoinvointia aiheuttava. Miksi mitään ei tapahdu, vaikka ihminen selvästi vetoaa toiseen ihmiseen? Pyytäkö ihminen toiselta mahdottomia? Kristinoppi opettaa että Jumalan ihmiselle antama Laki ei vaadi liikaa

Sinun käskysi ovat iloni, sinun sanaasi minä en unohda. (Ps. 119: 16)

Sitähän Jumalan rakastaminen on, että pidämme hänen käskynsä, eivätkä ne ole raskaita noudattaa. (1. Joh. 5: 3)

Laki suojelee ihmistä, ja myös kertoo Jumalan rakkaudesta. Lain toinen taulu kertoo, että Jumala kunnioittaa ja vaalii ihmisen: henkeä (älä tapa), omaisuutta (älä varasta), omaa aviopuolisoa sekä omaa ruumista eli pyhän hengen temppeleä (älä tee aviorikosta) mainetta (älä lausu väärää todistusta lähimmäisestäsi). Siinä missä ihminen ei toimi ja noudata ihmisen itsensä ja hänen lähimmäisensä parhaaksi annettuja käskyjä, näkyy syntiinlankeemuksen särö.

katsoo taivaasta maan ihmisiin, hän tutkii, onko kellään ymmärrystä, onko ketään, joka etsii Jumalaa. Kaikki ovat luopuneet hänestä - kelvottomia kaikki tyynni! Ei ole ketään, joka tekee hyvää, ei yhtäkään. (Ps. 14: 2 - 3)

sillä kaikki ovat tehneet syntiä ja ovat vailla Jumalan kirkkautta, mutta saavat hänen armostaan lahjaksi vanhurskauden, koska Kristus Jeesus on lunastanut heidät vapaiksi. (Room. 3: 23 - 24)

Syntiinlankeemuksen jälkeen ainoa ehjä Jumalan kuva oli Jeesus.

5.2 Taiteen leipä vai Jumalan leipä ja Kandinsky

Edellä kerroin Toisen taulun käskyistä, jotka koskevat ihmisten keskinäisiä suhteita. Ensimmäisessä taulussa mainitut käskyt, ovat tarkoitettu varjelemaan Ihmisen ja Jumalan välistä suhdetta. Ensimmäinen käsky, on se käsky, jota vastaan ihminen rikkoo helpoiten. Se mitä ihminen rakastaa eniten ja jolla on suurin sija hänen sydämässään, tai jonka eteen ihminen tekee eniten työtä ja

jolta hän uskoo saavansa kiitoksen, tai jonka varaan ihminen uskoo elämänsä ja luottaa elämänsä vastamäissä, on hänen palvontansa kohde, hänen jumalansa. Tämä jumala voi olla mikä tahansa, ihminen itse, lähimmäinen, aviopuoliso, työnteko, raha, ammatti, harrastus, alkoholi, ja monia muita: kaikki mikä huumaa, mukaan lukien taide, jonka henkinen puoli ei ole kaukana kuten edellä mainittu, vie ihmistä. Särkynyt ihminen, joka tuntee vain Jumalankauhua, Jumalanpelon ja -kunnioituksen sijasta, täyttää helposti henkiset tarpeensa itse valitsemallaan tavalla. Kandinskyn ajattelutapa kulttuurin hyvinvoinnista ja taiteen tehtävästä on oiva esimerkki miten monimutkaisen otteen taide saa ihmisestä, kun siihen suhtaudutaan aivan kuin taide voisi ruokkia kokonaista kulttuuria ja vahvistaa sitä nimenomaan henkiseen hyvinvointiin. Kirjassaan Taiteen henkisestä sisällöstä, hän kirjoittaa:

Sienkewicz vertaa eräässä romaanissaan henkistä elämää uimiseen: se, joka ei ponnistele väsymättä ja taistelee jatkuvasti vajoamista vastaan, hukkuu vääjäämättä. Tässä saattaa ihmisen lahjakkuudesta "leiviskästä" (evankeliumin hengen mukaan) tulla kirous - eikä ainoastaan tätä leiviskää käyttävälle taiteilijalle vaan myös kaikille niille, jotka syövät tätä myrkyllistä leipää. Taiteilija käyttää voimaansa alhaisempien tarpeiden mielistelyyn; näennäisen taiteellisessa muodossa hän esittää epäpuhtaan sisällön, vetää heikkoja aineksia puoleensa, lisää niihin jatkuvasti huonoja aineksia, pettää ihmisiä ja auttaa heitä pettämään itseään vakuuttaessaan itselleen ja muille, että heillä on henkinen jano, että he sammuttavat tämän henkisen janon puhtaasta lähteestä. Sellaiset teokset eivät edistä liikettä ylöspäin, ne estävät sitä, tunkevat eteenpäin pyrkivää takaisin ja levittävät ruttoa ympärilleen. (Kandinsky 1988, 28 – 29.)

Kandinskyn väitteet ovat omasta näkökulmastani enemmän sekulaarisia kuin pastoraalisia, maallisia kuin sielunhoidollisia, huolimatta siitä, että niissä on apologeettinen sävy. Mitä tarkalleen hän sitten puolustaa? Siitä Kandinsky kirjoittaa runolliseen sävyyn ja tämä vaikeuttaa hänen ajatustensa seuraamista. Osoittamalla missä kohdin hänen puolustuksensa kohtaavat Kristinuskon Jumalan Hengen opetuksen kanssa, Kandinskyn teksti avautuu hiljalleen. Uskon, että hänen ajatuksensa olivat kuten Lainopettajalla, jolle Jeesus vastasi "Sinä et ole kaukana Jumalan valtakunnasta." (Mark. 12: 34). Lähellä mutteivät sisällä. On tärkeätä huomata, että Sienkewiczin vertaus oli yksiselitteinen, joka koskee mielestäni uskonelämää ja siihen kuuluvaa kilvoittelua, mutta Kandinsky yhdistää henkisen elämän ponnistelun (kilvoituksen) ja lahjan käytön (leiviskän), kaksi eri asiaa. Kandinsky mainitsee tässä sen, kuinka on haitallista taiteilijalle

itselleen sekä hänen yleisölleen, että hän uskottelee taiteensa ravitsevan massat kylläisiksi, että taide voi olla puhdas lähde, joka sammuttaa henkisen janon. Lahjasta voi tulla kirous. Kristinoppi opettaa, että kaikki ihmiselle lahjoitettu on itsessään puhdasta (1. Tim 4: 4), mutta kädet, motiivit ja sydän ovat likaiset ja vääristävät kunnianhimossaan itsessään hyvän pahaksi ja lahjakkuuden kiroukseksi.

Kaikki on minulle luvallista" - mutta kaikki ei ole hyödyksi. Kaikki on minulle luvallista" - mutta en saa antaa minkään hallita itseäni. (1. Kor. 6: 12)

Lisäksi Kristinusko opettaa, että henkinen leipä ei ole ihmisen luomuksissa. Kuten vertauksessa, kerjäläinen voi vain kertoa toisille kerjäläisille missä leipää jaetaan. Ainoa ponnistelu, jota tulee tehdä, on palata aina uudelleen leivänjakoon ja suostua vastaanottamaan. Toisin sanoen ihminen voi vain tehdä viittoja, tienmerkkejä sinne missä sana ja sakramentit jaetaan taivaan lahjoina: Henkinen ravinto on aina ylhäältä annettua ja tarkoitettu palvelemaan ihmistä. Sama on Jumalanpalveluksen tarkoitus: Siinä Jumala palvelee ihmistä, ja ihminen vain ottaa vastaan, ilman omia tekoja.

Jumalan leipä on se, joka tulee taivaasta ja antaa maailmalle elämän (Joh. 6: 33).

Tämä saattaa tuntua, kuin taiteelta riistettäisiin sen vakavuus, tai että raamatun sana tahtoisu turhenta ja mitätöidä kaiken, mutta oikeastaan se vapauttaa taiteen tekijän turhasta painolastista ja osoittaa raamatussa ilmoitetun sanan vapauttavaksi. Huomionarvoista on se, että Kandinsky tulkitsee Sienkewiczin vertauksen vääräksi, mutta päättelee, kristinopin mukaisesti, että lahjan eli "leiviskän" käyttäminen, hengellisenä portaana "ylöspäin liikkumisen" välineenä on todellakin myrkyllistä leipää. Sitä kutsutaan Lain alle joutumiseksi ja omavanhurskauden tavoitteluksi. Taide siis voi näyttäytyä hengellisenä leipänä sekä taiteilijalle että yleisölle. Näennäisen jalo pyrkimys ravita taiteella on lopulta myrkyä ja estää oikeata hengellistä kilvoittelua. Kandinskyn havainto on siis kristillinen, sillä hän tekee selvän eron sekä ruumiillisen että henkisen hyvinvoinnin arvolle (Kandinsky 1988, 29). Se että hän kuitenkin jättää paljon taiteen varaan, esim. kulttuurin henkisen hyvinvoinnin, on lähes antikristillistä

vaikkakin jaloa. Mainitsemansa ”liike ylöspäin” osoittautuu edempänä tekstissä kulttuurin kehittymiseksi ja taiteen osoittaman suunnan mukaan elpymiseksi, johon kuitenkin sisältyy henkinen hyvinvointi, joka jää vaikeatulkintaiseksi siltä kohdin mitä hän hengellä tarkoittaa.

5.3 Lyhyesti tyylistä

Kun rinnastin taiteen tienviitoiksi henkisen ravinnon luokse, en kuitenkaan usko että vain uskonnollinen taide olisi yksinoikeutettu tähän, tai että vain tietty tyyli voi toimia tienviittana. Francis A. Schaeffer kirjoittaa:

Let me say firmly that there is no such thing as a godly or an ungodly style. The more one tries to make such a distinction, the more confusing it becomes (Schaeffer 1973, 76.).

Saanan sanoa, ettei ole olemassa mitään jumalallista tai jumalatonta tyyliä [maalaustapaa, tyyli-suuntausta]. Mitä enemmän näiden välille yritetään tehdä eroa, sitä sekavammalta asia vaikuttaa. (kirjoittajan suomennos)

Daniel A. Siedell vertaa Rothkon maalausta ikonin kaltaisuuteen.

...Rothko's paintings function ambivalently as icons; or rather, the content of their iconicity is undetermined. But this does not mean that they do not participate in some way in the reality of the icon. As critic Donald B. Kuspit observed, Rothko's paintings "hover." He writes, "The hovering intends something, but nothing in particular; it is simply the muscle of consciousness." This muscle makes a picture by Rothko "empty but not nothing; its flatness is activated and its emptiness pregnant." (Siedell 2008, 49.)

Rothkon maalaukset toimivat ristiriitaisesti / epäröivästi ikoneina; tai paremmin, niiden symboliarvo / symbolisisältö on määrittelemätön. Mutta tämä ei tarkoita, että ne eivät millään tavoin osallistu ikonin todellisuuteen. Kuten kriitikko Donald B. Kuspit huomauttaa: Rothkon maalaukset ”häilyvät”. Hän kirjoittaa: ”Häilyväisyys aikoo jotakin, mutta ei tarkalleen mitään; se yksinkertaisesti toimii tietoisuuden lihasvoimana.” Tämä lihasvoima tekee Rothkon kuvasta ”tyhjän, mutta ei ei-mitään; sen latteus on aktivoitu ja sen tyhjyys raskaana / täynnä jtk.”. (kirjoittajan suomennos)

Kuvantekijän tulisi olla vapaa kulttuurinsa parantajan - ja suuren kertojan painolastilta ja toteuttamaan sitä jälkeä joka on hänen käsialassaan.

6 KRITIIKKI PUREE TAIDETTA SEKÄ TAITEEN TEKIJÄÄ

Sanonta: "Jos lapsi leikkii, se on terve, mutta sairas, jos ei osaa lopettaa.", saattaa lyödä luovan ihmisen otsaan sairaan leiman. Taide toiminta on hyvin etäisesti verrattavissa keskusteluun siinä mielessä, kun keskustelun käsite ymmärretään, mutta yksilön ajatusten purkamista taideteoksen prosessi kuitenkin on. Tämä näkökulma taiteeseen 'omien ajatusten purkamisena' on ollut varmasti kipinä sekä puolustus abstraktin taiteen olemassaololle. Tekijälleen kuvat ovat kuitenkin jotain muuta kuin abstrakteja. Tutun ja eksaktin alueella, sekä samalla abstraktin tavoittamattoman välimaastossa. Luovan ihmisen ahdistus saattaa jatkua, kun nämä työn tulokset eivät avaudukaan toisille, eli katsojalle. Varsinkin abstraktit teokset ovat vajaita välineitä kommunikaatioon, paitsi tekijälle itselleen. Leikin kautta itsensä purkaminen todella auttaa katsomaan omaa kädenjälkeään ja useat teokset voivat yhdessä tilassa tarkasteltuna kertoa tarinaa paremmin toisille teosten katsojille. Leikiten tehty saa myös ankaraa kritiikkiä juuri tämän henkilökohtaisen luomisprosessin salaisuuden takia, sekä muodon, tunnistettavan eli kertovan elementin puuttuvuuden takia. On luonnollista, että henkilökohtaisen prosessin kautta syntynyt teos saa kritiikkiä, joka voi satuttaa helposti raapaisemalla tätä henkilökohtaista tasoa. Samalla kun teos saa palautetta voi myös kuulla paremman teoksen määrittelyä kritiikin mukana. Kun sitten on tällainen tilanne kun leikiten tehty teos saa kritiikkiä ja teoksen tehnyt taiteilija, tahtomattaankin kuulee teoskohtaisen kritiikin seassa parannusehdotuksia omakohtaiseen prosessiinsa eli tapaansa "leikkiä". Kuulija voi helposti ymmärtää omat leikin tapansa, ei vain puutteellisiksi, vaan myös jollain tavoin vääriksi. Leikissä ei ole mitään väärin, mutta tarinan ja kertomuksen välittäjänä teos, joka ei tunnusta ymmärrettäviä tunnistettavia elementtejä, on aina vajaa. (kts. edellinen luku) Sama koskee myös täysin figuratiivista kuvaa, mutta figuratiivisen ja abstraktin teoksen kerronnallisissa kyvyissä on kuitenkin selkeä ero siinä, kumpi on parempi.

Figuratiivinen ei siis ole ”oikeampaa” tai parempaa taidetta, kuin abstrakti taide. Kummallakin on vajavuutensa kommunikaation välineenä, jossa figuratiivinen sisältää enemmän kerronnallisia elementtejä. Henkilökohtainen teos on tekijälleen rakas, mutta sen kerronnallisuuden tulkinta on yksilökohtaista, ja siksi tällaisen rakkaan teoksen kohdalle tuleva palaute osuu tahattomasti tekijäänsä. Tämä on kritiikin auktoriteetin ongelma.

6.1 Kritiikin auktoriteetti

Kritiikin auktoriteetti on siis problemaattinen; ei kritiikossa hänen itsensä syystä, vaan tämä ääneti tunnustettu auktoriteetti vaikuttaa tapauskohtaisesti kuulijan tapaan ottaa kritiikki vastaan. Kritiikin ääni voi kuulua mistä suunnasta tahansa: katsojalta, mediasta, kriitikolta, kollegoilta, itsestä, ansiotuloista. Palautetta vastaanottava persoona saattaa hyvinkin lähteä sille tielle, että hän tahtoo eroon omasta, luontaisesta käsialastaan, koska hän on pettynyt siihen ja sen vajavuuteen kommunikaation välineenä. Tästä syntyy suurta ahdistusta, koska se teos, joka ennen oli rakas ja jonka tekeminen toi huojentavan olon, onkin nyt, uuden vakuuttavan kritiikin valossa, vajaa, virheellinen tai ei-taidetta. Kriitikko nauttiessaan kuulijansa huomiota, ja arvonantoa, saattaa tahattomasti pelkillä mielipiteillään vetää taiteilijalta pohjan kuvan tekemisen mielekkyydeltä, ja merkityksellisyydeltä auktoriteetin vipuvoimalla. Kuulijan olisi hyvä muistaa tai päästä selville kritiikin peruskalliosta. Väitän, ettei kenenkään mielipiteen peruskallio, vaikka sisältäisi vakuuttavia elementtejä esim. viittauksia taidehistoriaan tai nykytaiteen tapahtumiin, ei ole tarpeeksi vankka osoittamaan taidetoiminnan / henkilökohtaisen taidetoiminnan tapoja, materiaaleja, motiiveja epätoimiviksi itse taiteilijalle. Taidetoiminta on avulias väline omien tuntemusten peilailuun, jonka rajoitteista mainitsin edellisessä luvussa, ja jonka terapeuttisista vaikutuksista on lääketieteellisiä todisteita. Kritiikin peruskallio, ns. ”Arkhimedeen kiintopiste” on paljolti taiteen arvonimen voimassa: siinä miten kritiikin kuulijakunta ymmärtää taiteen leiman. Taiteen arvo vastaanotetaan kuin se olisi truismi: itsestään selvä. Siedellin pohdinta sekä Richard Storrin havainto modernista taiteesta käyvät tähän.

But what is modern art? Robert Storr, former curator of the Museum of Modern Art, observed, "Modernism' is a term on which no one can agree, but to which everyone nods in tacit understanding." Modernism in art has been and remains a cluster of debates, discussions, and arguments. (Siedell, 2008. 38)

Mutta mitä on moderni taide? Modernin Taiteen Museon entinen kuraattori Robert Storr, havainnollisti, "Modernismi on termi, josta kukaan ei ole samaa mieltä, mutta termi jonka kuullessaan jokainen nyökkää hiljaisella ymmärtävyydellä." Modernismin käsite taiteessa on ollut ja pysyy väittelyjen, keskustelujen ja argumenttien rykelmänä, (kirjoittajan suomennos)

6.2 Kritiikki terveestä näkökulmasta

Tämä luku käsittelee enemmän muotoa koskevaa kritiikkiä, kuin tulkitsevaa, sisältöä koskevaa kritiikkiä. Kun taideteoksen kommunikaatiokyky ja -vajavuus on tekijälleen itsestänselvyys, hän ei ole yhtä herkkä: Taideteoksen kommunikaatiovajavuuden käsite mielessään, taiteilija ei enää loukkaannu kun taideteos saa kritiikkiä. Omaan käsialaan kohdistuva kritiikki ei ole kaukana teoksen muotokieleen kohdistuvasta arvostelusta; koska muotokieli ja käsiala ovat todella läheiset. Tarkemmin: käsiala sanelee muotokieleen. Ahdistus syntyy juuri tästä: taiteilija lähtee muuttamaan sitä käsialaa, vaikka sen toteuttaminen oli ennen kritiikkiä huojentavaa. Juuri oman käsialan hyväksyntä on vaikeata: juuri sen parantamiseksi taiteilija pyytää kritiikkiä. Kritiikin pohjalta ei kuitenkaan tule muuttaa käsialaansa, vaan ohjata sitä, oppiakseen oman käsialansa paremmin. En tarkoita, että käsialansa hyväksynyt taiteilija ei tarvitse kritiikkiä, vaan että hän kykenee ottamaan kritiikin vastaan paremmin. En tarkoita myöskään sitä, että itsevarmalle taiteilijalle ei enää tarvitse antaa kritiikkiä. On väitetty, että hyvä kritiikki on uusi taideteos itsessään, saatuaan kimmokkeen taideteoksesta. Kritiikki osuu tahattomasti persoonaan. Kritiikki ei silti ole paha asia. Vahinko piilee persoonan halussa olla parempi oman käsialansa hylkäämisen kustannuksella. Taiteilija saa ymmärtää taiteen arvokkaaksi, henkilökohtaisen käsialansa, ja nimeämisen prosessin itseisarvojen tähden, mutta parhaiten: Jumalan lupauksen todeksi elämisessä. Taiteen tekeminen on hyvin hengellistä kaikesta luovasta toiminnasta, jota ihmisellä on. Taideopiskelijat ja alan ammattilaiset voivat uskoakseni allekirjoittaa; Luova toiminta on ajoittain hyvin kokonaisvaltaista toimintaa rajallisilla materiaaleilla ja

kyvyillä. Luovan toiminnan prosessissa elementit saattavat olla rajalliset, mutta mielikuvitus ei vaikuta tuntevan rajoja, ja jos rajoja tulee vastaan, on mielenkiintoista katsoa niiden taakse. Lyhyesti ilmaistuna: Taiteen tekeminen on enemmän kuin kokonaisvaltaista pohdintaa materiaalien kanssa, se ulottuu hengellisen etsinnän alueelle. Tämä hengellinen etsintä on perusvireenä myös taidekriitikolla kun hän yrittää kannustaa kuvataiteen ammattilaisia, sekä lukijakuntaansa tutkimaan ja syventymään taiteen menetelmiin, - historiaan ja - nykyisiin tapahtumiin. Taide itsessään ei kuitenkaan kirkasta ihmiselle sitä, mitä ihminen pohjimmiltaan etsii. Jumala on salattu Jumala omasta tahdostaan, eikä paljasta itseään vain viisaille, vain tieteellisille menetelmille, kirjaviisaille tai vain kurinalaisille askeetikoille; sillä sellainen olisi julmuutta. Sen sijaan Jumala ilmoittaa itsensä niin että lapsikin sen ymmärtää, ettei kukaan olisi etulyöntiasemassa, tai vailla Jumalan armon tarjousta.

LOPPUSANAT

Toivon, että he rakkauden yhteen liittämänä saisivat rohkeutta ja saavuttaisivat rikkaimman ja syvimmän tiedon: tulisivat tuntemaan Jumalan salaisuuden, Kristuksen, jossa kaikki viisauden ja tiedon aarteet ovat kätkeytyinä. (Kol. 2: 2 – 3)

Paljon tästä opinnäytetyöstä on kirjoitettu itselleni. Ensimmäisen kevät - ja syyslukukauden 2009 välillä opiskellessani Turun taideakatemiassa sain uskon, ja samalla minussa syntyi pitkä monivaiheinen kipuilu siitä, onko taide mitenkään rakentavaa tai hyödyllistä. Paljon itsessäni oli vain tavallista ja tervettä kiinnostusta, mutta olin kohtuuton. Kun sitten ymmärsin että minun tulisi hidastaa vauhtia, ettei taide "veisi" minua, suljin kuuloni opettajilta, kritiikiltä, katseeni muiden tekemisistä ja omistani, ja lopuksi lopetin itse maalaamisen. Tauko oli raskas, mutta teki hyvää, sillä kipuiluni ajoi rukoilemaan ja lukemaan Raamattua. Edelleen pysyn rukouksessa ja sanan kuulossa, että Isä varjelisi minut Jeesuksessa ja viisaudessaan. Vaiennettuani kaiken muun metelin ymmärsin, että ahdistukseni syy oli omissa motiiveissani enemmän kuin ympäristöni alati yltyvissä vaatimuksissa. Olin tahtonut olla paras ja menestyä. Olin ottanut koulussa vastaan paljon vastuutehtäviä, etsinyt paljon erilaisia ajatuksia taiteen kirjallisuudesta ja - tekniikoista ja - tekijöistä. Olin antanut piirittää itseni. Olin pyrkinyt olemaan kaikessa mieliksi, missä näin sen hyödyttävän itseäni, ja tämä kunnianhimoinen miellyttämisen halu oli uupumiseni syy. Ja kaiken lisäksi, näin luovuuden negatiivisena asiana, melkein yhtä kuin mitättömänä. Aina kun löysin hyvän järjellisen näkökulman tai otteen taiteeseen (poliittinen vaikuttaminen, taiteellinen valistus), niin hetken päästä se osoittautui oman henkisen ja fyysisen pahoinvointini lähteeksi. Kuvantekemisen lahjasta oli tullut itselleni kirous. Olen tavannut monia taiteen opiskelijoita, opettajia sekä ammattilaisia, jotka jokainen tavallansa oireilevat ja ovat kuin kirouksen alla. Oireet ovat yhtä monet kuin on ihmisiäkin. Monet ovat seinät, jotka estävät ihmistä toimimasta ja lannistavat. Samoin nousee myös ihmisestä itsestään sellaista, jota ei ole aina paras noudattaa. Kun sitten sain lohduttavan vastauksen, josta en löytänyt vuotokohtia, se olikin kaiken ulkopuolelta, Raamatusta: En olisi itse keksinyt ymmärrystä, en voinut oppinut toisilta

ihmisiltä, tahi oppinut vastaamalla ympäristöni ja itsestäni nouseviin vaatimuksiin. Monet vastauksista joita sain, olen kirjoittanut tähän opinnäytetyöhöni. Toivon että tämä kirjoitus olisi avuksi muillekin samanlaisessa kilpailussa väsyneille, jotka tuntevat vetoa luovaan toimintaan.

LÄHTEET

- Cameron, J. 1999. Kultasuoni. Suom. Pekka Pakkala. Helsinki: Like.
- Clark, T. J. 1999 Farewell to an Idea: Episodes from a History of Modernism. New Haven: Yale University Press.
- Jokela, L. 2010. Luoja Taiteilijan Lähteenä - miten kristinusko vaikuttaa teatterialan ammattilaisessa. Helsinki. Metropolia Ammattikorkeakoulu
<https://publications.theseus.fi/browse?value=Jokela%2C+Laura&type=author> (viitattu 14.10.2011)
- Juhantalo, L. 2007. Taide Hoitaa. Sarja B, Raportit 5/2007 ISSN 1457-0696
 Pori. Satakunnan Ammattikorkeakoulu.
<https://publications.theseus.fi/browse?value=Juhantalo%2C+Liisa&type=author> (viitattu 10.10.2011)
- Kandinsky, W. 1951. Taiteen henkisestä sisällöstä. Gummerus 1988: Jyväskylä
- Pitkänen - Walter, T. 2006. Liian haurasta kuvaksi - maalauksen aistisuudesta. Like & Kuvataideakatemia. Gummerus: Jyväskylä
- Pyhä Raamattu. Suomen evankelisluterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöönottama suomennos. Mikkeli. Suomen piipiaseura
- Schaeffer, F. A. 1973. Art and the Bible. Illinois 2006: InterVarsity Press
- Siedell, Daniel A 2008. God in the Gallery: A Christian Embrace of Modern Art. Grand Rapids, Michigan: Baker Academic
- Takatalo, T. 2011. Poliittinen taide harvoin muuttaa mitään. Taide nro 4, 26-29
- Wilde, O. 1891. Dorian Gray'n Muotokuva. Juva 1991: WSOY

